

Pełny tekst przemówienia wicedyrektora ORE Stanisława Zubka na XXV Sesji Sejmu Dzieci i Młodzieży (1 czerwca 2019 r.)

Szanowni Państwo Marszałkowie, szanowny Panie Ministrze, szanowny Panie Prezesie IPN, szanowny Panie Rzeczniku Praw Dziecka, szanowni uczestnicy XXV sesji Sejmu Dzieci i Młodzieży, Wysoka Izbo, dostojni goście!

To ogromny zaszczyt przemawiać dziś w takim gronie. Patrzę z radością na Was wszystkich, młodych ludzi, którzy rozumieją, jak ważne jest działanie na rzecz naszego wspólnego dobra, na rzecz Polski, naszej Ojczyzny. Podczas tegorocznych obrad wspominamy posłów Sejmu II Rzeczypospolitej oraz ich losy w okresie II wojny światowej i okupacji. Tematem tej Sesji jest więc pamięć.

Czym byłoby budowanie dobrego jutra bez pamięci o przeszłości? Jak powiedział marszałek Polski Józef Piłsudski: „Kto nie szanuje i nie ceni swojej przeszłości, ten nie jest godzien szacunku, teraźniejszości ani prawa do przyszłości”. Chciałbym, by Polska pamiętała o swojej historii, byście Wy tę pamięć pielęgnowali, dlatego pozwólcie, że przypomnę Wam krótko o naszych bohaterach – posłach na Sejm II Rzeczypospolitej.

W II RP parlament wybierano pięciokrotnie. Po raz pierwszy wybory odbyły się sto lat temu, w 1919 roku. Powołano wtedy parlament jednoizbowy – tzw. Sejm Ustawodawczy. Następnie parlamentarzystów wybierano jeszcze w 1922, 1928, 1935 i 1938 roku. W kolejnych kadencjach powoływano już obie izby parlamentu.

Podczas wszystkich kadencji Sejmu i Senatu mandaty sprawowało 1700 osób, w tym 40 kobiet. Podczas II wojny światowej zginął co czwarty poseł i senator – około 200 z nich straciło życie w niemieckiej strefie okupacyjnej, a około 100 w sowieckiej.

Wśród poległych znalazły się takie osobistości jak marszałek Sejmu Maciej Rataj, członek PSL „Wyzwolenie”, a następnie PSL „Piast”, członek Rady Obrony Państwa, a także minister wyznań i oświecenia publicznego w rządzie Wincentego Witosa. Po zabójstwie prezydenta Gabriela Narutowicza pełnił obowiązki głowy państwa. Inną wielką postacią polskiego sejmu, która straciła życie w czasie II wojny światowej, był Alfons Erdman, nauczyciel historii, działacz PSL „Piast” i członek władz naczelnych partii. Za działalność w konspiracji został aresztowany i rozstrzelany w 1943 roku. Nie zapominajmy tutaj także o Stefanii Kudelskiej, która w początkach II RP była oficerem wywiadu Wojska Polskiego. Do Sejmu V kadencji weszła z rekomendacji OZN. W 1939 roku walczyła w obronie Lwowa. W czasie okupacji – w randze kapitana – działała w Komendzie Głównej AK. Zginęła w bombardowaniu podczas Powstania Warszawskiego.

Inni parlamentarzyści, którzy zostali zamordowani w czasie II wojny światowej, to m.in. mjr Stefan Starzyński, poseł z listy BBWR, senator oraz prezydent Warszawy, a także rozstrzelani w Palmirach Mieczysław Niedziałkowski, poseł z rekomendacji PPS, Halina Jaroszewiczowa, członkini POW i Henryk Brun, przemysłowiec, poseł z listy BBWR, uczestnik wojny polsko-bolszewickiej.

W Auschwitz zginęli posłowie Bronisław Jaźwiński, adwokat, działacz SN, Zofia Prausowa (Kulesza) i Stanisław Dubois z PPS oraz Roman Rybarski z SN. Kilku parlamentarzystów straciło życie w Katyniu, Miednoje i Charkowie – byli wśród nich Czesław Gauza, Mykoła Ilkow, Wacław Haczyński, Mieczysław Henisz czy Stanisław Głąbiński. Były premier Aleksander Prystor zmarł w osławionym areszcie Butyrki w Moskwie. Premiera Kazimierza Bartla Niemcy rozstrzelali we Lwowie, a Władysław Kamiński poległ,

prowadząc atak na wzgórzu San Angelo pod Monte Cassino. Marszałek Sejmu Wacław Makowski zmarł podczas internowania w Bukareszcie w 1942 roku.

Trudno wspomnieć w tym miejscu wszystkich wielkich Polaków, posłanki i posłów, którzy oddali życie służbie swojemu narodowi. W swoim wystąpieniu przedstawiłem tylko niektórych. Niestety, dla wielu współczesnych ich poświęcenie nie znajduje należytego szacunku. Jak słusznie zauważył kard. Stefan Wyszyński, dziś „Ludzie, często niezbyt wykształceni, natrząsają się z naszej przeszłości historycznej. To wszystko wskazuje na wielką potrzebę wołania o szacunek dla dziejów narodowych, dla trudów pokoleń, które minęły...”. Obserwuję Wasze działania i wiem, że jeżeli będziecie pamiętać o dziejach ojczystych, Wy również możecie zrobić dla naszego kraju i dla nas wszystkich coś dobrego, ważnego, pięknego.